

**ENVIRONMENTÁLNE ORIENTOvané RIADENIE SPOLOČNOSTI
A ENVIRONMENTÁLNY AUDIT****LUCIA KOVÁČOVÁ****ENVIRONMENTAL MANAGEMENT SYSTEM AND ENVIRONMENTAL AUDIT****ABSTRAKT**

Hodnotenie výkonnosti a efektívnosti environmentálnych projektov je súčasťou environmentálneho manažérstva. Uskutočňuje sa prostredníctvom rôznych ukazovateľov. Cieľom tohto príspevku je oboznámiť čitateľa so základnou legislatívou a definíciou environmentálneho auditu jeho prepojenie s environmentálnym manažérstvom (EMS), fázami EMS a zároveň oboznámiť so súhrnom indikátorov environmentálneho hodnotenia v bankovom sektore.

KLúčové slová: Environmentálny audit, environmentálne orientované riadenie, indikátor environmentálneho výkonu (EPI)

ABSTRACT

Environmental projects performance and efectivness evaluation is the part of the Environmental management system. The performance evaluation is measured using various performance indicators. The main purpose of this submission is to inform about the legislative environment, definition of environmental audit and its cross connection with EMS (environmental management system), the phases of EMS. Moreover the submission informs about the performance evaluation indicators used in banking environment.

Key words: Environmental audit, Environmental management system, Environmental performance indicator

ÚVOD

Keďže pri realizácii environmentálnych projektov sa vo veľkej miere zúčastňujú verejné zdroje financovania a súčasne v mnohých prípadoch sú tieto zdroje nenávratného charakteru, podliehajú projekty a ich realizácia dôkladnej kontrole a monitoringu. Výstupy z monitorovania zabezpečujú pre riadiaci orgán vstupy pre rozhodovanie s účelom zlepšenia implementácie operačného programu, vypracovávanie výročných správ a záverečnej správy o vykonávaní plánu a podklady pre rozhodovanie monitorovacích výborov.

Hodnotenie environmentálnych projektov je proces ktorý systematicky skúma prínos z realizácie programov a ich súlad s cieľmi a analyzuje účinnosť realizačných procesov a vhodnosť nastavenia jednotlivých programov a opatrení a pripravuje odporúčania na zvýšenie ich efektívnosti. Hodnotenie sa uskutočňuje prostredníctvom rôznych ukazovateľov, indikátorov.

Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu zahŕňa komplex na seba naväzujúcich a vzájomne prepojených podsystemov a činností, prostredníctvom ktorých sa zabezpečuje účinné finančné plánovanie, rozpočtovanie, účtovanie, výkazníctvo, platby prijímateľom, sledovanie finančných tokov a finančnú kontrolu a audit pri realizácii pomoci z ES.

Environmentálny audit je v podmienkach Slovenskej republiky upravený zákonom č. 468/2002 o systéme environmentálne orientovaného riadenia a auditu.

Environmentálny audit (ekologický audit) je úplné vyhodnotenie prevádzky podniku s cieľom hodnotiť jeho environmentálnu účinnosť, prevenciu znečistenia a dodržiavanie environmentálnych zákonov. Predmetom auditu je preverenie minulých a súčasných aktivít podniku a jeho predchodcov vo vzťahu k životnému prostrediu a zhromaždenie všetkých dostupných informácií o aktivitách podniku vo vzťahu k životnému prostrediu a k platnej legislatíve, ich vyhodnotenie a vyčíslenie nákladov potrebných na odstránenie a prevenciu škôd a nedostatkov v oblasti ochrany životného prostredia.

Požiadavka na vykonanie environmentálneho auditu podniku sa objavuje pri zmene majetko-právnych vzťahov (akvizičný, due dilligence audit), pri hodnotení podniku z hľadiska súladu s legislatívou (compliance audit) Rozsah auditu je zameraný na činnosti, pri ktorých môže dochádzať k poškodzovaniu životného prostredia a nesúladu s platnými predpismi v oblasti ochrany životného prostredia.

- energetické hospodárstvo
- emisie do ovzdušia
- vodné hospodárstvo
- skladové hospodárstvo
- odpadové hospodárstvo
- environmentálne záťaž¹

ENVIRONMENTÁLNE ORIENTOVANÉ RIADENIE A AUDIT

Environmentálne orientované riadenie a audit je obsiahnuté na národnej úrovni celkovo v dvoch aktuálnych právnych predpisoch.

Základnou právnou normou v tejto oblasti je zákon NR SR č.491/2005 Z.z. o environmentálnom overovaní a registrácii organizácií v schéme Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákonom sa implementuje Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 761/2001, ktorým sa umožňuje dobrovoľná účasť organizácií v schéme spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS II) vrátane rozhodnutia Komisie č. 681/2001 o usmernení pre implementáciu nariadenia.

Zákon upravuje práva a povinnosti organizácií sídliačich na území Slovenskej republiky v procese registrácie, proces akreditácie environmentálnych overovateľov na Slovensku a dozor nad ich činnosťou, pôsobnosť štátnej správy vo veciach environmentálneho manažérstva a auditu ako aj zodpovednosť za porušovanie povinností ustanovených zákonom.

Vyhláška MŽP SR č. 606/2005 Z. z. má charakter vykonávacieho predpisu k zákonu.

¹ Spracované podľa: Zákon NR SR č.491/2005 Z. z. o environmentálnom overovaní a registrácii organizácií v schéme Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit a o zmene a doplnení niektorých zákonov

EMS (ENVIRONMENTAL MANAGEMENT SYSTEM)

Systém environmentálneho riadenia vznikol za účelom kontroly nepriaznivých vplyvov na životné prostredie. Firma prostredníctvom environmentálneho vedenia pôsobí na súčasné environmentálne prostredie za účelom formulácie dlhodobých environmentálnych cieľov a politík, ale aj za účelom redukcie nepriaznivých vplyvov na prostredie v súčasnosti.

Nahromadené environmentálne problémy iniciovali začiatok viacerých aktivít zameraných na postupné odstraňovanie týchto problémov s cieľom pokročiť a dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti. Medzinárodná obchodná komora /ICC/ publikovala v roku 1991 Podnikateľskú chartu pre trvalo udržateľný rozvoj, ktorú postupne podpísali členovia ICC. V šestnástich princípoch sa v nej popisujú základné nároky na koncepciu riadenia organizácie tak, aby podnikateľské činnosti boli maximálne šetrné ku všetkým zdrojom na tejto planéte.

V roku 1992 konferencia v Riu de Janeiro prijala dokument Agenda 21, ktorému dominuje koncepcia trvale udržateľného rozvoja. Podnikateľská charta a Agenda 21 sú súčasťou dokumentu STN EN ISO 14004 - systémy environmentálneho manažérstva /Všeobecné pokyny obsahujúceho zásady, systémy a podporné technicky/, čo zdôrazňuje ich nezastupiteľnú funkciu vo vývoji systému environmentálneho manažérstva /EMS/. V jednotlivých štátoch vznikali postupne rôzne normalizované EMS. V súčasnosti sú systémy environmentálneho riadenia /EMS/ štandardizované Medzinárodnou normalizačnou organizáciou - ISO. Súbor jednotlivých štandardov, ktoré popisujú uvedené systémy riadenia a ich podporné nástroje sa súborne nazývajú rodina štandardov radu ISO 14000. V roku 1993 bola vytvorená samostatná technická komisia ISO/TC 207, ktorá postupne spracovala systémy a metódy ochrany životného prostredia do noriem sústavy ISO 14000 s všeobecným názvom Environmentálne manažérstvo. Medzinárodné normy ISO 14 000 svojou štruktúrou tvoria komplexný systém, ktorý je možné využiť v organizáciách priemyslu, poľnohospodárstva, energetiky, obchodnej sféry, služieb ale aj v samosprávnych celkoch. Od roku 1996 pracuje pri Slovenskom ústave technickej normalizácie Technická komisia č.72 Environmentálne manažérstvo, ktorá sa prostredníctvom odborníkov vyjadruje k návrhom európskych a medzinárodných noriem. Hlavnou úlohou je zabezpečiť plnú harmonizáciu národnej sústavy národných noriem s európskymi normami.

Normy radu ISO 14000 / STN EN ISO 14001- systémy environmentálneho manažérstva /Špecifikácia s návodom na použitie/ STN EN ISO 14004 systémy environmentálneho manažérstva /Všeobecné pokyny obsahujúceho zásady, systémy a podporné technicky//:

- dávajú praktické návody na vytváranie a zlepšovanie systému environmentálneho manažérstva
- poskytujú prostriedky, pomocou ktorých sa môžu hodnotiť vnútorné i vonkajšie špecifické aspekty systémov environmentálneho manažérstva organizácie
- poskytujú dôsledné a spoľahlivé nástroje na určenie environmentálnych aspektov výrobkov.

Normy STN EN ISO 14010, STN EN ISO 14011, STN EN ISO 14012 obsahujú všeobecné zásady a postupy vykonávania auditov EMS a kvalifikačné kritéria na environmentálnych auditorov.²

Fázy EMS³:

- Určenie potreby EMS (v tejto fáze spoločnosť vzhľadom na preferencie manažmentu spoločnosti a jej akcionárov formuluje základnú stratégiu a ciele EMS)

² http://www.sazp.sk/slovak/periodika/enviromagazin/enviro2_3/normy26.html

³ Labatt, S., White, R. R.: Environmental Finance, A guide to Environmental Risk Assessment and Financial Products., John Wiley & Sons, Inc. 2002, Canada, ISBN 0-471-12362-5, str. 233

- Vedenie spoločnosti schváli danú environmentálnu stratégiu a spôsob jej vykazovania.
- Uskutočnenie environmentálnej previerky súčasného stavu, identifikácia problémov a ich dopadu.
- Vypracovanie environmentálnej politiky a cieľov.
- Špecifikácia a tvorba úloh manažmentu.
- Implementácia EMS.
- Audit EMS.
- Príprava environmentálneho výkazníctva.

VNÚTORNÝ ENVIRO MANAŽMENT BÁNK

Medzinárodná organizácia pre štandardy v sérii štandardov 14000 publikovala štandard STN EN ISO 14001- systémy environmentálneho manažérstva /Špecifikácia s návodom na použitie/, ktorý popisuje EMAS a štandard STN EN ISO 14031 - hodnotenie environmentálneho správania /Metodické pokyny/, ktorý určuje ohodnocovanie environmentálneho konania. Štandard STN EN ISO 14001-systémy environmentálneho manažérstva /Špecifikácia s návodom na použitie/ vyžaduje existenciu environmentálnej politiky a víziu proenvironmentálneho konania banky. Štandard STN EN ISO 14031 - hodnotenie environmentálneho správania /Metodické pokyny/ určuje dva indikátory na meranie environmentálneho konania a to EPI (environmental performance indicator) v rámci banky a ECI (environmental condition indicator) pre vonkajšie prostredie banky. Indikátor EPI sa ďalej delí na indikátor MPI (management performance), ktorý meria konanie manažmentu banky sa zameraním na environmentálne ciele a OPI (operational performance indicators) ktorý sa zameriava na meranie dosiahnutých výsledkov.⁴

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] EPI – Finance, 2000, Environmental Performance Indicators for Financial Service Providers, London, EPI-Finance.
- [2] 2.Environmental Protection Agency (EPA), 33/50 Program, Seventh Progress report., Washington DC: Environmental Protection Agency
- [3] Labatt, S., White, R. R.: Environmental Finance, A guide to Environmental Risk Assessment and Financial Products., John Wiley & Sons, Inc. 2002, Canada, ISBN 0-471-12362-5
- [4] Zákon NR SR č.491/2005 Z. z. o environmentálnom overovaní a registrácii organizácií v schéme Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- [5] http://www.sazp.sk/slovak/periodika/enviromagazin/enviro2_3/normy26.html
- [6] <http://www.iso.org>

ADRESA AUTORA

Ing. Lucia KOVÁČOVÁ, Žibrická 11, 949 01 Nitra, Slovenská republika, e-mail: >kovacova.lucia@gmail.com<

RECENZENT

Ing. Marián ŽABKA, PhD., Tatra banka, a. s., Hodžove námestie 3, Bratislava, Slovenská republika, e-mail: >marian_zabka@tatrabanka.sk<

⁴ Spracované podľa: EPI – Finance, 2000, Environmental Performance Indicators for Financial Service Providers, London, EPI-Finance